

presentació

Carme Porta
Secretària Nacional
de la Dona

La política de les dones

Fer política és -ho hauria de ser- un acte de responsabilitat amb la ciutadania i aquesta no és homogènia sinó totalment plural i diversa: un col·lectiu de persones que tenim en comú la diferència.

La primera de totes les diferències, i també la primera de totes les desigualtats, és el fet de néixer biològicament diferents: ser dona o home. És per això que qualsevol força política responsable i d'esquerra ha de recollir en el seu projecte propostes que tinguin en compte la totalitat de la ciutadania.

Des d'ERC podem fer una autocrítica pública en aquest sentit, i aquesta autocrítica és un acte més de responsabilitat política que ens dignifica. Ara, en aquesta nova etapa del partit, podem dir que anem cap a endavant assumint els propis errors i els d'altres, a qui ja no podem considerar companys i companyes de viatge. Així no ens quedem amb una lamentació estèril pel passat sinó que, assumint-ho, intentem millorar el nostre projecte, tot tenint en compte aquest 52% de la població que som les dones.

Ara per ara, encara hem de bastir un discurs propi i ens hem de guanyar el nostre espai dins del feminisme i això no es produirà fent un rentat de cara, quedant-nos només amb la nova imatge però ignorant les necessitats col·lectives i específiques, sinó assumint ideològicament un canvi de rumb pel que fa a la política de les dones.

En aquest llarg trajecte, ple de dificultats i contradiccions per moltes i molts, les dones d'ERC tenim un important paper a desenvolupar i és per això que volem debatre amb tota la militància, així com amb les persones de l'entorn de l'esquerra nacional, quina és la direcció que hem de prendre en cadascun dels nostres moviments —un rumb que segurament no serà mai definitiu— per construir entre totes i tots una societat d'iguals on es respectin les diferències.

La Secretaria de la Dona d'ERC —i el butlletí que tens a les mans— és, doncs, una eina més per bastir aquest projecte comú que volem oferir a la societat catalana. Però no només una eina de partit sinó una eina de debat permanent, una eina i un mitjà de canvi social, des de la nostra modesta posició. I això no ho aconseguirem, només, amb grans esforços mediàtics sinó amb una forta convicció d'assumpció de les diferències.

Anem fent petites passes que poden significar, a la llarga, grans canvis interns que, per força, canviaran també la nostra projecció externa i el nostre discurs, discurs que no ha d'expressar una sola voluntat, una sola identitat humana i un sol model de societat. Cal veure i intervenir, doncs, en el món des de la pròpia experiència i des del reconeixement de la pluralitat, una cosa que les dones fa segles que practiquem.

El grup parlamentari d'ERC demana la despenalització de l'avortament

Just abans de les vacances, el Grup Parlamentari d'ERC va presentar a la Mesa una proposició de llei de reforma de la Llei del codi penal per tal que es despenalitzés la interrupció voluntària de l'embaràs, perquè fos presentada al Congrés de Diputats a Madrid. Malgrat el suport de la resta de forces d'esquerra, la majoria parlamentària formada per CiU i PP impedí, al Ple del passat dia 29 d'octubre, la seva aprovació. Aquesta posició dels grups conservadors de la cambra catalana es repetí amb una proposta similar, tot i que amb plantejaments menys valents, que havia presentat el grup socialista.

En l'exposició de motius s'advocava per la protecció tan gran com sigui possible de la vida en formació sempre que l'embaràs no afecti seriosament la vida, la salut, la llibertat, el lliure desenvolupament de la personalitat o la pròpia dignitat de l'embarassada, béns jurídics objecte de protecció constitutius de drets fonamentals o de valors superiors de l'ordenament jurídic. La posició d'ERC és, doncs, de no renunciar a conferir protecció penal a la vida humana en formació i, per tant, penalitzar algunes conductes, i tenir en compte els interessos de l'embarassada i de la introducció de mecanismes legals que constitueixen excepcions a aquesta punibilitat.

En aquest text es proposava la despenalització en aquells casos en què es compleixin els requisits de ser dut a terme amb el consentiment ple de la dona, en bones condicions higièniques i per persones amb la titulació adequada, per tal d'assegurar un tracte digne i un respecte a la llibertat de decidir de la dona.

En la redacció de l'actual Codi Penal de 1995 es va optar per mantenir la regulació prevista a l'article 417 bis de la Llei Orgànica 9/1985 i es van desplegar un conjunt de normes en via administrativa. ERC, en l'exposició de motius de la proposició de llei, valora l'actual legislació com insatisfactòria i incompleta, per la qual cosa proposa una fórmula jurídica perquè es derogui la part de la reglamentació del text refós del Codi Penal publicat pel Decret 3096/1973 i les seves modificacions posteriors que penalitza l'avortament i que es treballi per elaborar una regulació més exhaustiva, més plural i més adaptada a la realitat i a les demandes socials per tal de tenir en compte les situacions de conflicte en què es pugui trobar la dona per un embaràs no desitjat.

Viure la salut fent visibles les diferències

⇒ **Carme Valls**

Programa «Dona, salut i qualitat de vida» del CAPS

Aquest era el lema del congrès «Dones, Treball, Salut» que se celebrà a Barcelona el 1996 i que resumeix la nostra idea de com abordar el tema de la salut de les dones en relació a tots els treballs que realitza.

Partiem de l'acord que el concepte de salut va molt més enllà de l'absència de malaltia i que implica el benestar biològic i social. I també que el fet de treballar pot tenir tant efectes negatius com positius sobre la salut. Cal identificar les condicions de l'entorn laboral que potencien el benestar de les dones quan treballen i les que suposen un risc per a la seva salut.

La salut laboral ha oblidat la diferent realitat d'homes i dones, tant per la seva exposició a diferents factors de risc, conseqüència de les seves diferents condicions de vida com de

les diferents maneres d'emmalaltir. Hi ha encara estudis que consideren el treball remunerat però deixen de banda el treball domèstic, altres estan fets només sobre paràmetres masculins que no es poden generalitzar i utilitzen instruments per mesurar la salut que estan basats en formes de vida masculina. És a dir, hi ha encara una escassa presència de la mirada de gènere en la salut laboral.

En aquest Congrés vam avançar precisament en reforçar la mirada de gènere i vam posar les bases per construir una xarxa solidària de persones del món científic multidisciplinari, sindical i del món del treball per intercanviar propostes per a la prevenció de malalties relacionades amb el treball, per una investigació multidisciplinària amb mirada de gènere... i per trobar recursos i estratègies de canvi per aconseguir una salut entesa com un procés d'autonomia personal, solidària i joiosa.

Els tres grans eixos de conclusions d'aquest Congrés van ser:

1. Introduir la perspectiva de gènere en la investigació dels problemes de salut de les dones i dels homes i a la recerca en salut laboral en particular. Crear indicadors, instruments de mesura i mètodes de recerca en salut, sensibles a les diferències de gènere i introduir-los als continguts docents, especialment a les universitats i a l'assistència sanitària.

2. Abolir qualsevol forma de discriminació negativa o violència per raons de gènere, fent visibles i valorades totes les feines que realitzen les dones i els homes. Canviar l'organització del temps i del treball en funció de les necessitats humanes.

3. Crear recursos individuals, socials i legislatius per enfortir l'autonomia personal i de qualitat de vida de les dones.

Ens queden moltes coses per fer, però ja s'està preparant al Brasil el 2n Congrés per al 1999 sobre Dones Treball i Salut, sobre el qual us anirem informant.

Per una nova cultura de la prevenció en els llocs de treball

⇒ **Neus Moreno**

Departament de Salut laboral de CCOO

Les polítiques de prevenció en els llocs de treball són insuficients, i en tenim una evidència en les nombroses morts i lesions que produeixen els accidents de treball, tenint en compte que són la punta de l'iceberg, el que coneixem. En l'anonimat, en l'oblit, resten patiments diaris (dolors musculars, símptomes d'estrès...) que són conseqüència de les condicions de treball i de com realitzem les nostres feines.

Seria injust dir que a la nostra societat no ha canviat res en relació a aquest tema. Si més no, en dos anys podríem afirmar que la reglamentació ha fet un gir de 90 graus. Però no ens enganyem, l'impacte de les noves lleis ha estat petit, principalment, perquè no hi ha hagut canvis significatius en la cultura de la prevenció, és a dir, que en el convenciment i la pràctica que les polítiques de prevenció, més enllà de l'obligació legal, són imprescindibles per conquerir el dret a la salut.

I, si encara tenim un camí llarg per conquerir el dret a la salut en el lloc de treball, encara tenim molt més a fer per aconseguir que aquest dret sigui universal. Les polítiques de prevenció en els llocs de treball pateixen

una problemàtica que es comuna a totes les activitats laborals: el no-reconeixement de la diversitat de la població treballadora, i, sens dubte, una de les diversitats més importants és la de gènere.

Tradicionalment s'ha considerat, i es continua considerant, que en els llocs de treballs que ocupen majoritàriament les dones (sector serveis i algunes feines concretes del sector industrial, principalment aquells llocs que es caracteritzen per la monotonia i la repetitivitat, per exemple les cadenes de muntatge) no existeixen riscos per a la salut. A aquesta concepció de risc, hi hem d'afegir el fet que no es consideren risc per a la salut aquelles condicions de treball que són més específiques de gènere, com són l'assetjament sexual, la doble presència de les dones —treball reproductiu i treball productiu—, i les situacions de discriminació.

Quan analitzem quins són els indicadors de salut que es valoren ens trobem, tanmateix, amb una situació d'invisibilitat de la realitat de les dones. Per exemple, no és estrany trobar-se que per valorar l'impacte sobre la salut de l'exposició a l'estrès no es tingui en compte les alteracions de la menstruació. Més invisibilitat del que és el cos de les dones no és possible.

És partint d'aquesta reflexió que CCOO

ens hem plantejat el nostre treball en la defensa de la salut tenint en compte una visió de gènere. El nostre primer objectiu és fer visibles els riscos específics de gènere, així com els indicadors de salut que són específics de les dones. El segon, i dins la nostra estratègia d'aconseguir la participació del conjunt de la població treballadora en la defensa de la salut, orientar el nostre treball perquè les dones tinguin veu, expressin les seves experiències i les seves propostes, i que siguin considerades. I per últim, caminar per aconseguir que les condicions de treball deixin de produir patiment i mort, com a mínim actuant sobre aquells riscos per a la salut que ja coneixem.

Aquest és el camí que hem dibuixat. Però no és lineal, ni pla. No és fàcil que la resta d'agents que intervenen en les polítiques de prevenció reconeguin l'especificitat de gènere en l'anàlisi dels riscos laborals, ni és fàcil aconseguir que les dones tinguem veu, ni és fàcil que les propostes de millores de les condicions de treball siguin acceptades. Però, si més no, el camí està dibuixat, les primeres passes donades, hem coincidit amb altres col·lectius i, finalment, esperem ser-ne més, a la caminada.

La salut i els treballs de les dones

☞ Dona i Salut. Ca la Dona

Totes les dones realitzem treballs necessaris per garantir el benestar de la gent amb què vivim: la cura dels altres, tenir i cuidar criatures, cuinar, escoltar... A més, algunes (el 36% a l'Estat espanyol) tenen una ocupació retribuïda fora de casa. És a dir, que treballen a dins i a fora de casa a més de fer tasques de voluntariat. Les condicions en què es realitzen aquests treballs, tot i que tan diverses i variades com és vulgui, no estan fetes ni pensades per garantir la salut i el benestar de les dones. És des d'aquesta perspectiva que cal explorar-les, fer-les evidents i canviar-les.

L'eix fonamental que ha vertebrat el moviment de dones per la salut ha estat fonamentalment el dret a decidir de les dones i el dret al propi cos. Malgrat que durant aquests 20 anys ha tingut més audiència els temes com el dret a l'avortament, anticoncepció, reproducció assistida... el tema del dret a decidir i, per tant, a una informació permanent i actualitzada de tot el que fa referència a la salut de les dones ha estat un repte important, i el que més hem volgut destacar des del feminisme: la necessitat de fer visibles a les dones les seves diferències i, sobretot, fer-nos protagonistes de la nostra pròpia vida i, per tant, de la nostra salut.

La gran diversitat del moviment feminista ens ha portat a reflexionar sobre el tema de la salut de les dones i els treballs, en relació a les dones als sindicats i als llocs de treball i les malalties específiques que cada lloc de treball comportava: riscos deguts als ritmes laborals, avortaments i trastorns menstruals deguts a agents químics, l'ambient de treball, l'assetjament i la violència, els temps... i l'estrès provocat directament per alguna d'aquestes qüestions o per treballs rutinaris, sense iniciativa ni capacitat de decisió, que reproduïen el lloc de les dones a la societat...

L'altre gran aspecte a treballar ha estat les repercussions de la doble jornada i del treball domèstic que implica a més de riscos concrets, estrès, falta d'autoestima per no estar valorat, i seguir considerat com a cosa de dones i no treball necessari que hauria de ser realitzat per tothom. És a dir, per gaudir i exigir el dret a la salut, cal a més de considerar els problemes específics derivats de la nostra biologia, canviar i avançar en els drets generals de les dones. Mentre continuem sent un col·lectiu discriminat, la nostra salut no serà a les nostres mans i les situacions de discriminació afectaran greument la nostra salut tant biològica com psicològica mentre intentem sobreviure.

Cal, doncs, que des de tots els punts de vista el moviment de dones per la salut a Catalunya, però també el moviment de dones en general com a usuàries dels serveis de salut o senzillament en situacions diferents (emigració, pobresa, presó) ens preocupem de la nostra salut per poder fer que el tan reivindicat dret al propi cos es pugui traduir en propostes de canvi i en demanda de recursos per canviar tant les condicions de treball com el concepte mateix de treball fins a convertir-lo en un aspecte positiu i gratificant per a la nostra salut.

dones d'ERC

AURORA BERTRANA I SALAZAR

(GIRONA, 1899 - BERGA, 1974)

☞ Anna Almazán

És molt difícil, en poc espai, donar una imatge acurada de «la filla de Prudenci Bertrana», perquè és així com acostumen a anomenar Aurora, com si per ella mateixa no s'hagués guanyat un lloc prou digne en aquest país.

Professionalment els dos vessants més remarcables són els de violoncel·lista i novel·lista, que exercí amb veritable virtuosisme, tot i que fou una dona molt polifacètica.

Estudià música a Girona, Barcelona i Suïssa, en aquest darrer lloc aprofità per a estudiar Lletres —matèria que el pare li havia prohibit—, fundà el primer quartet femení de jazz d'Europa i féu un mal matrimoni amb *monsieur* Choffat, un enginyer de casa bona, per al qual ella mateixa va haver de trobar feina, a la Polinèsia primer, i després a Barcelona, a l'Asland.

Quan feia poc temps que havia tornat de Tahití i tot just començava a pair el gran èxit —no cal dir la polèmica— del seu primer llibre, *Paradisos oceànics*, es concedí el vot a les dones (1931) tot i que, segons diuen, per problemes de cens no van poder votar fins al 1933. Cal tenir present que si bé va existir un moviment feminista des de començaments de segle era de caire burgès i impulsat per les dones de la Lliga Regionalista, la qual cosa va fer gairebé impossible un moviment sufragista al nostre país. Aquest procés va comportar una minsa predisposició femenina a l'hora de confeccionar les llistes per a les eleccions legislatives. Aurora Bertrana, que mai no es definí com a feminista però en fou una practicant molt activa, il·lusionada amb el projecte de fundar una universitat per a dones obreres i conseqüent amb els seus ideals, formà part de la candidatura d'ERC.

En aquella campanya reivindicava un comportament polític femení diferencial, perquè estava convençuda que les qualitats femenines conduï-

rien la política a un terreny més humanitzat. Malgrat tot, les seves intervencions no eren freqüents ja que les dones quedaven subordinades a les estructures dels partits. I, malauradament, no fou escollida diputada atès que en aquella ocasió les esquerres fracassaren. Vingué el bienni negre i, no oblidem que parlem d'una dona inquieta, viatjà al Marroc, tota sola, amb la finalitat de conèixer el tipus de vida de les dones musulmanes.

Durant la guerra civil col·laborà en revistes com *Evolució*, *Companya...*, però en arribar la desfeta, *monsieur* Choffat es féu falangista i ella s'exilià a Suïssa, des d'on aconseguí visats cap a Mèxic per a compatriotes que estaven en les mateixes condicions. Aurora es quedà a Europa i ajudà la gent de la resistència francesa contra les tropes de Hitler.

En tornar a Catalunya, malgrat que gaudia d'amistats en el món de les lletres, la seva terra no l'acollí com mereixia. Com a escriptora, com a dona independent i sincera, i sobretot compromesa, se sentí ignorada i marginada. Aquella dona que va viure l'aventura de l'existència humana d'una manera tan profunda i arriscada, morí en la més absoluta misèria, misèria en la qual encara roman en el nostre record fins que no es faci justícia i les editorials ens retornin les seves grans obres.

Els mateixos drets per a totes les famílies

La Taula Cívica per al Reconeixement de totes les Famílies ha redactat un manifest pel qual es reclama a les institucions que reconeixin els models de convivència familiar diferents del matrimoni format per una parella heterosexual, com són les mares solteres, les parelles no casades o les parelles homosexuals. La reclamació s'adreça especialment al Parlament de Catalunya, perquè el Codi de família que ha d'aprovar-s'hi pròximament reculli aquestes diverses concepcions de família dins el respecte de la pluralitat.

ERC forma part d'aquesta Taula Cívica, que va presentar la campanya el passat 15 de juliol i que

es clourà quan es du-gui a terme el debat parlamentari del Codi de família.

Les dones que treballem perquè ens siguin reconeguts els nostres drets i per assolir l'objectiu de tenir una societat igualitària sense discriminació per cap raó, hem de donar suport a tots els tipus de convivència familiar, «tant de relació afectiva i sexual, com assistencials o d'interessos socioeconòmics», com diu el manifest.

Els signants del manifest donen importància també al fet que hi hagi «debat social sobre l'existència d'aquests models familiars» i la necessitat d'impulsar-lo i que es treballi «per al seu reconeixement

per evitar situacions de discriminació» des de l'administració i des de la societat civil perquè totes les persones puguin exercir el dret a ser felices sense ser classificades en categories diferents i amb drets diferents per raó del seu sexe, la seva raça, religió o preferència sexual.

Les persones interessades a col·laborar en la formació de taules cíviques locals i comarcals per difondre el manifest podeu posar-vos en contacte amb el responsable de la Comissió Sectorial de Drets de la Persona d'ERC, Lluís Fenollosa, o amb el secretari tècnic de la Vice-secretaria d'Estudis i Programes d'ERC, Àngel Ramos.

dones d'esquerra

és editada
per la Secretària
de la Dona

Aquest número
ha estat elaborat
amb la col·laboració
de

Carme Porta
Rosalia Ramon
Anna Simó
Josep Vall

FUNDACIÓ JOSEP IRLA

Jornada

Les dones i el poder municipal

Barcelona, Pati Llimona, 22 novembre 1997

10 h PRESENTACIÓ

10,30 h TAULA RODONA

Diferents experiències municipals

modera, Marta Reig

Mariona Ribalta, IC, Ajuntament de Barcelona

Judith Ibàñez, PSC, Ajuntament de Cornellà

Anna Pallé, ERC, Ajuntament de Puigcerdà

11,30 h DESCANS I ESMORZAR

12 h TAULA RODONA

Dona, poder i municipi

modera, Elisenda Romeu

Neus Moreno, Ca la Dona

Teresa Camps, DUODA

Carme Capdevila, Regidora d'ERC a Sant Hilari Sacalm

16,30 h CONFERÈNCIA

Reflexions i propostes

ponents,

Carme Porta, Secretària de la Dona d'ERC

Empar Pont, Regidora d'ERC a Reus

PRESENTACIÓ

Associació de regidores d'esquerra

Junta gestora

Empar Pont, Regidora a Reus

Anna Pallé, Regidora a Puigcerdà

Carme Capdevila, Regidora a Sant Hilari Sacalm

Marta Reig, Regidora a Sant Llorenç Savall

Marta Cid, Regidora a Amposta

Mercè Alsina, Regidora a Cardedeu

Hi haurà servei de guarderia

Preu d'inscripció: 500 PTA

Esquerra Republicana
de Catalunya

Seu Nacional

Villarroel 45

08011 Barcelona

Telèfon 453 60 05

Fax 323 71 22